

EXTERNE MEMO

Van : Rob van Dijk (ecoloog)
Aan : Gemeente Horst aan de Maas
Contactpersoon : Petra Tummers

Datum : 27 februari 2014
Betreft : Resultaten en conclusies dassenonderzoek

Inleiding

Aan de noordzijde van recreatiepark de Schatberg is een uitbreiding voorzien. Dit uitbreidingsgebied is momenteel in gebruik als bos. Tijdens verkennend onderzoek (BRO, 2013) zijn in het bosgebied vermoedelijke holen van dassen aangetroffen. Om effecten van de geplande ontwikkelingen op dassen individueel niveau en populatieniveau te kunnen beoordelen, is een vervolgonderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van dassen.

Werkwijze

Voor het onderzoek naar de verspreiding van dassen zijn de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- 1) Bronnenonderzoek. Hiervoor is gebruik gemaakt van gegevens uit de database van Das & Boom. Tevens zijn vrij beschikbare natuuronderzoeken in de omgeving van het plangebied gebruikt, met name natuuronderzoek in het kader van de milieueffectrapportage voor Toverland.
- 2) Onderzoek met cameravallen. In het plangebied zijn in totaal drie cameravallen geplaatst bij de aangetroffen holen. Deze zijn op 3 februari geplaatst en op 17 februari verwijderd. In deze periode was het over het algemeen zacht weer (maxima 5 à 12 graden; minima. 0 à 6 graden).
- 3) Veldinventarisatie burchten en sporen. In het bosgebied rondom het plangebied (zie figuur 1) is gezocht naar burchten, graafsporen, latrines, wissels etc. van dassen. Hiervoor is het gebied vlakdekkend doorzocht op 3 februari en 17 februari.

Figuur 1. Onderzoeksg gebied dassenburchten

De gegevens zijn in GIS verwerkt tot een verspreidingskaart. Op basis van de verspreidingskaart, ecologische kennis van de das en de geplande ingreep is een effectenbeoordeling gemaakt. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen effecten op individueel niveau (worden individuele dassen gedood, verwond of verstoord?) en effecten op populatieniveau (wat is het effect van de ingreep op de dassenpopulatie op langere termijn?).

Het onderzoek is uitgevoerd door Rob van Dijk en Manon Warringa, werkzaam als ecooloog voor het bureau Eelerwoude. Zowel Eelerwoude als BRO zijn aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Genoemde ecologen hebben veel ervaring met onderzoek en toetsing in het kader van zowel de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 als de Ecologische Hoofdstructuur.

Toetsingskader

De effectenbeoordeling is uitgevoerd in het kader van de Flora- en faunawet. De das (*Meles meles*) is een beschermde diersoort zoals vermeld in bijlage 1 van de AMvB artikel 75 Flora- en Faunawet. De soort valt daarmee onder het strengste beschermingsniveau (tabel 3). Volgens de wet zijn de volgende verbodsbepalingen van belang:

Artikel 9: het is verboden beschermde dieren te doden, verwonden, vangen, bemachtigen of met het oog daarop op te sporen;

Artikel 10: het is verboden beschermde dieren opzettelijk te verontrusten;

Artikel 11: het is verboden nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- en verblijfplaatsen van beschermde dieren te beschadigen, vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Voor soorten van tabel 3 (die niet op de Habitat- of Vogelrichtlijn zijn vermeld) kan alleen ontheffing gekregen worden onder de volgende voorwaarden:

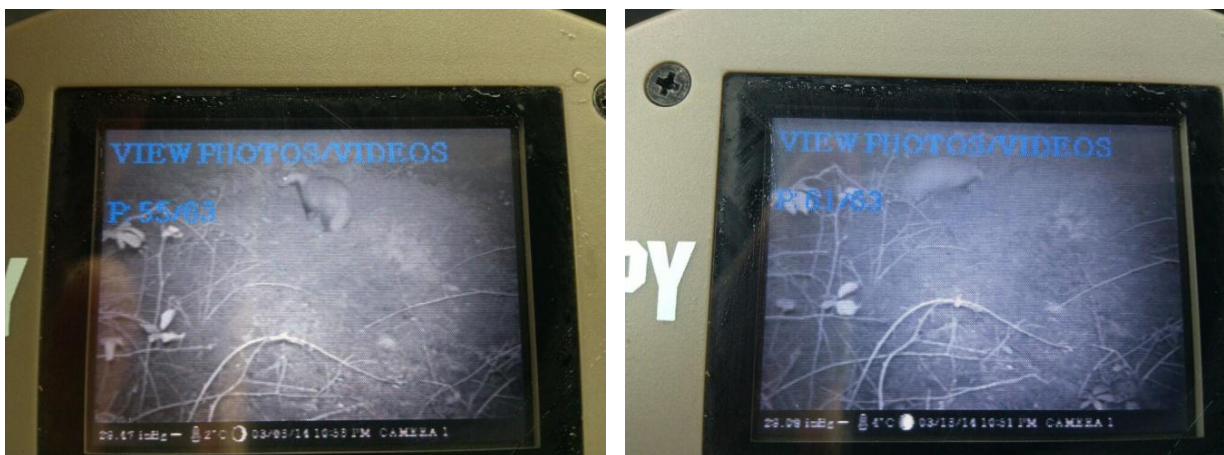
- De gunstige staat van instandhouding van de soort (populatie) komt niet in gevaar;
- Er zijn geen andere bevredigende oplossingen voorhanden;
- Er is sprake van een in de wet genoemd belang (o.a. ruimtelijke ontwikkeling).

Effecten op andere beschermde soorten zijn niet meegenomen. Ook effecten op beschermde gebieden (het plangebied ligt tevens in de Ecologische Hoofdstructuur) maken geen onderdeel uit van voorliggende toetsing.

Resultaten onderzoek

Gebruik van het plangebied

De cameravallen hebben tweemaal een das geregistreerd bij de hollen in het plangebied. Beide hollen vertonen recente graafsporen; rondom de hollen zijn wissels en graaf- en krabsporen in de bosbodem aanwezig. Daarnaast zijn met de cameravallen een vos en diverse konijnen vastgelegd.

Figuur 2. Foto's van de das met cameraval

Op basis van de waarnemingen kunnen de holen worden beschouwd als bewoonde burchten. Gezien het beperkte aantal holen, graafsporen en wissels van en naar de holen betreft het meest waarschijnlijk twee bij elkaar gelegen bijburchten. Deze worden vaak gebruikt door solitaire jongvolwassen dieren of een mannetje dat van hieruit zijn territorium verdedigt. Gezien het ontbreken van bekende burchten in de directe omgeving (zie volgende paragraaf) is echter niet uit te sluiten dat het toch een hoofdburcht betreft waar een zelfstandige dassenclan leeft. Er is geen strikt onderscheid te maken tussen hoofd- en bijburchten; in een effectenbeoordeling is met name van belang of een burcht jaarrond of periodiek wordt gebruikt. Om hierover meer zekerheid te verkrijgen dient het gebruik over een langere periode beoordeeld te worden. Tijdens vervolgonderzoeken naar andere soortgroepen in het plangebied zal daarom worden nagegaan of er recente activiteit is.

Het plangebied is geschikt als foerageergebied voor dassen. In de Soortenstandaard wordt bosgebied als primair (jaarrond geschikt) dassenfoerageergebied beschouwd. Vanwege de ligging van een belopen burcht in het bos is het als primair foerageergebied te beschouwen. Het plangebied is niet bijzonder rijk aan voor dassen geschikte vruchten; dassen zullen in het bos vooral foerageren op ongewervelde en gewervelde dieren in de bosbodem (getuige ook de in het bos aanwezige wroetsporen).

Er zijn geen wissels (verbindingspaden) vanuit het plangebied naar andere gebieden waargenomen. Wissels in oostelijke richting zijn onwaarschijnlijk, gezien de ligging van de drukke Middenpeelweg. Vanuit het plangebied zijn geen noemenswaardige barrières voor de das in noordelijke en westelijke richting.

Functie van het plangebied op landschapsschaal

De burcht bevindt zich centraal tussen drie bekende belopen dassenburchten. Het gaat om:

- Een burcht bij AC Restaurant Sevenum, ca. 1,6 km ten zuidoosten
- Een burcht in het bosgebied Breedschen Peel, ca. 2,3 km ten westen
- Een burcht bij het gebied de Mair (Heesberg), ca. 2,2 km. ten noorden.

Gezien de onderlinge afstand kan er vanuit worden gemaakt dat dit drie afzonderlijke territoria zijn. Van het verder oostelijk gelegen gebied (Steegberg) zijn geen verspreidingsgegevens opgevraagd.

De territoriumgrootte en dichtheid van dassen in een bepaald gebied is sterk afhankelijk van de kwaliteit als foerageergebied. In optimale dassenleefgebieden (kleinschalig agrarisch landschap met veel graslanden en landschapselementen) kan een dassenclan toe met een klein territorium (vanaf 30 hectare); in kwalitatief mindere gebieden ((intensievere agrarische gebieden en arme bossen) heeft een dassenclan vaak een groter territorium (tot 600 hectare) en meerdere burchten. De omgeving van het plangebied is kwalitatief matig foerageergebied; er zijn relatief veel intensief beheerde, grootschalige bouwlanden.

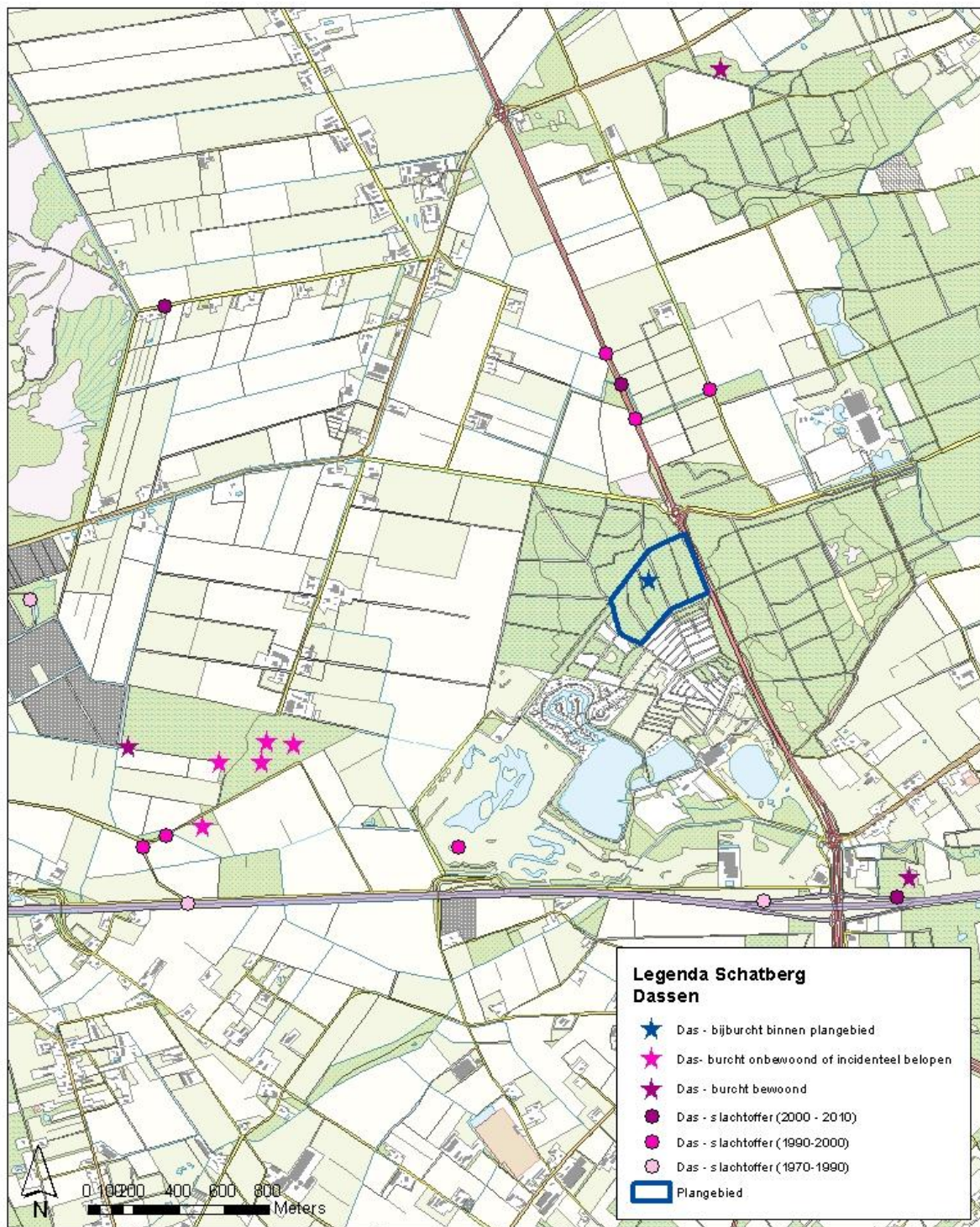
De verschillende territoria vormen samen een metapopulatie. Verbindingen tussen de verschillende territoria zijn belangrijk om genetische uitwisseling en herbevolking mogelijk te maken. De doorgaande wegen en bebouwingen (inclusief het recreatiepark) vormen hierin barrières. Vanuit het plangebied is de meest directe uitwisseling mogelijk met de dassenclan van de Breedschen Peel. De Middenpeelweg wordt momenteel door dassen overgestoken en vormt geen absolute barrière. De burcht bij het AC Restaurant ligt het meest geïsoleerd.

Zoals hierboven vermeld kan op basis van de onderzoeksgegevens niet worden vastgesteld of de burcht in het plangebied tot een ander dassenterritorium behoort (gezien de kwalitatief matige omgeving als foerageergebied), of dat het gebied rondom de burcht een op zichzelf staand territorium vormt (gezien de grote afstand tot burchten in de omgeving). In het eerste geval zou de burcht meest waarschijnlijk tot de clan van de Breedschen Peel behoren. De burcht en het omliggende bos vormen een stapsteen tussen de dassenclan(s) ten westen van de Middenpeelweg en de clans ten oosten van deze weg.

De Schatberg, Sevenum

Dassenonderzoek 2014

Adviseur ecologie: M. Warringa   Projectnummer: 6503   Datum: 24 februari 2014

Beoordeling effecten

Effecten op individueel niveau (clan-niveau)

Door de geplande uitbreiding van het recreatiepark zullen twee kleine belopen dassenburchten met omliggend schuil- en foerageergebied verdwijnen. Effecten op individueel niveau en clan-niveau betreffen enerzijds de kans op het doden of verwonden van dieren (overtreding artikel 9). Anderzijds wordt een vaste rust- en verblijfplaats vernietigd (overtreding artikel 11). Opzettelijke verontrusting (artikel 10) is niet van toepassing; dit is (in de gebruikelijke uitleg van de Flora- en faunawet) alleen van toepassing als de ontwikkeling specifiek tot doel heeft om de dieren te verontrusten.

Het doden of verwonden van dassen in de aanlegfase kan altijd worden voorkomen door het nemen van voorzorgsmaatregelen. Dit dient te worden opgenomen in een ecologisch werkprotocol.

Het vernietigen van een verblijfplaats betekent dat ofwel een dassenclan of een solitaire das zal moeten verhuizen. Dassen zijn plaatstrouwe, conservatieve dieren, maar zijn wel in staat om een nieuwe burcht te graven, mits hiervoor een geschikte locatie voorhanden is. Een geschikte locatie dient bereikbaar te zijn voor de betreffende dassen, dient buiten bestaande territoria van dassen te liggen en dient in de omgeving van voldoende foerageergebied te liggen. Ook moet de locatie voldoende schuil- en graafmogelijkheid bieden. Het bos ten noordwesten van het plangebied is bereikbaar, ligt op ruime afstand van overige burchten en biedt voldoende schuilgelegenheid, maar heeft wellicht een hoge grondwaterstand (de burchten in het plangebied bevinden zich momenteel op de hogere delen van de dekzandrug). Dit kan worden ondervangen door het aanleggen van een kunstmatige heuvel (kunstburcht). Dit is specialistisch werk.

Ook gaat er 10 hectare foerageergebied verloren, dat onderdeel uitmaakt van het functionele leefgebied rondom de burcht. Dit zal ertoe leiden dat voor de (verhuisde) dassenburcht minder foerageergebied beschikbaar is. Omdat in de verdere omgeving hoofdzakelijk matig geschikt foerageergebied aanwezig is, kan dit betekenen dat de (verhuisde) dassenburcht minder goed zal functioneren en gevaar loopt te verdwijnen. Dit kan worden ondervangen door vervangend foerageergebied aan te leggen, of beter gezegd door bestaand matig foerageergebied op te waarderen. Zie ook de volgende paragraaf.

Effecten op populatieniveau

Het verdwijnen van de dassenburcht en bijbehorende schuil- en foerageergebied zorgt ervoor dat er een stapsteen voor dassen verdwijnt tussen de clans ten westen en ten oosten van de Middenpeelweg. Voor de metapopulatie betekent dit dat de genetische uitwisseling verkleind wordt en dat bij lokaal uitsterven herkolonisatie bemoeilijkt wordt. Behalve het verdwijnen van de burcht met foerageergebied zelf, zal daarbij ook de barrièrewerking van het recreatiepark een rol spelen. Het deel van de Middenpeelweg tussen de A67 en de Helenaveenseweg is in de nieuwe situatie vrijwel niet meer passeerbaar. Ten noorden van de Helenaveenseweg blijft de Middenpeelweg wel passeerbaar. Overigens is momenteel de Middenpeelweg al een wezenlijke hindernis voor dassen.

Om effecten op populatieniveau te beperken is het enerzijds van belang dat de dassenburcht inclusief voldoende foerageergebied in de directe nabijheid behouden blijft. Daarnaast is het van belang dat de verbindingen met de in de omgeving gelegen dassenterritoria behouden blijven, en specifiek dat de verbinding tussen populaties ten oosten en ten westen van de Middenpeelweg niet verder achteruit gaat.

Oplossingsrichtingen maatregelen

Op hoofdlijnen zullen de volgende maatregelen moeten worden uitgewerkt:

- Maatregelen voor de voorbereiding en aanlegfase (werkprotocol)
- Maatregelen voor verhuizing van de dassenburcht (aanleg kunstburcht)
- Maatregelen voor aanleg vervangend foerageergebied (bv. ecologische en landschappelijke opwaardering van agrarisch gebied. Het zal moeten gaan om een gebied van ongeveer gelijke omvang aan het huidige gebied)
- Maatregelen voor het behoud van verbindingen tussen populaties ten westen en oosten van de Middenpeelweg

Omdat de uitbreiding van het recreatiepark gefaseerd gaat plaatsvinden, is het van belang om hiermee ook rekening te houden bij de uitwerking van mitigerende en compenserende maatregelen.

Deze maatregelen dienen te functioneren vóór de versturende ingreep plaatsvindt. Dit kan betekenen dat de maatregelen (graafwerkzaamheden en boskap) en de ingreep ineens plaatsvinden, of dat deze gefaseerd worden uitgevoerd.

Conclusie

In het plangebied bevinden zich twee belopen dassenburchten. Het kan gaan om bijburchten die gelegen zijn in een groot dassenterritorium (periodiek gebruik) of om een zelfstandige hoofdburcht (jaarrond gebruik). Tijdens vervolgonderzoeken naar andere soortgroepen in het plangebied zal worden nagegaan of er jaarrond activiteit is. Het gehele plangebied is te beschouwen als dassenfoerageergebied.

Zowel op individueel niveau als populatieniveau zullen effecten optreden door de ingreep. Het doden en verwonden van dieren is op voorhand te voorkomen. Het verdwijnen van een verblijfplaats en bijbehorend foerageergebied is niet alleen op individueel niveau van belang, maar ook op populatieniveau. Het verdwijnen van de dassenburcht en bijbehorende schuil- en foerageergebied zorgt er namelijk voor dat er een stapsteen voor dassen verdwijnt tussen de clans ten westen en ten oosten van de Middenpeelweg.

Voor de geplande ontwikkeling is een ontheffingsaanvraag nodig. Hierbij dient men aan te tonen dat de gunstige staat van instandhouding gewaarborgd blijft en dat er geen andere bevredigende oplossingen voor de ingreep zijn. Om de gunstige staat van instandhouding te waarborgen zullen de volgende maatregelen moeten worden uitgewerkt:

- Maatregelen voor de voorbereiding en aanlegfase (werkprotocol)
- Maatregelen voor verhuizing van de dassenburcht (aanleg kunstburcht)
- Maatregelen voor aanleg vervangend foerageergebied (bv. ecologische en landschappelijke opwaardering van agrarisch gebied. Het zal moeten gaan om een gebied van ongeveer gelijke omvang aan het huidige gebied)
- Maatregelen voor het behoud van verbindingen tussen populaties ten westen en oosten van de Middenpeelweg

Deze maatregelen dienen te worden uitgewerkt in een mitigatieplan. Men kan er ook voor kiezen om een generieke ontheffing aan te vragen voor een groter gebied (bv. de Peelhorst of gehele gemeente), waarin ook andere ontwikkelingen worden meegenomen. De mitigerende maatregelen kunnen dan worden uitgewerkt in een soortmanagementplan.